

УДК 81'42:061.1:354.46

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/92-1-36>**Лідія ВЕРБИЦЬКА,**

orcid.org/0000-0003-0329-4553

кандидат філологічних наук,

завідувач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

(Львів, Україна) lidaverbitska2017@gmail.com

НАЦІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ІЗ КРИЗОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті розкрито теоретичні засади, методологічні підходи та практичні аспекти професійної підготовки фахівців із кризової комунікації в системі цивільного захисту України, з урахуванням вимог сучасного кризового менеджменту та потреб забезпечення ефективної інформаційної взаємодії між державними структурами, медіа й населенням. Встановлено, що підготовка таких спеціалістів має ґрунтуватися на міждисциплінарному підході, який інтегрує знання у галузях психології, публічних комунікацій, інформаційної безпеки, стратегічного управління та ризикології. З'ясовано, що система професійної освіти у сфері кризової комунікації передбачає поєднання теоретичної бази, нормативно-правових положень (зокрема Кодексу цивільного захисту України, відповідних постанов і державних стандартів) та практичних тренінгових модулів, спрямованих на формування компетентностей кризового реагування. Наголошено на важливості симуляційних навчань, які відтворюють реальні сценарії надзвичайних ситуацій і сприяють розвитку аналітичного мислення, комунікативної точності та психологічної стійкості майбутніх фахівців. Підкреслено, що у структурі підготовки важливе місце посідає формування комунікативної культури. Констатовано, що система навчання охоплює різні рівні підготовки, що дозволяє адаптувати освітній процес до специфіки професійної діяльності рятувальників і служб цивільного захисту. Визначено, що важливими компетентностями кризових комунікаторів є комунікативна грамотність, медіакомпетентність, психологічна врівноваженість, уміння ухвалювати рішення в умовах невизначеності та здатність до координації інформаційних потоків. Зауважено, що впровадження європейського досвіду та сучасних цифрових технологій у підготовку таких фахівців забезпечує гармонізацію національних освітніх стандартів із міжнародними практиками та сприяє підвищенню ефективності державного реагування на кризові ситуації. Узагальнено, що розвиток системи підготовки кризових комунікаторів є ключовим чинником стабільності суспільства, інформаційної безпеки та стійкості державного управління в умовах надзвичайних викликів.

Ключові слова: кризова комунікація, професійна підготовка, комунікативна компетентність, кризове реагування.

Lidiia VERBYTSKA,

orcid.org/0000-0003-0329-4553

Candidate of Philological Sciences,

Head of Ukrainian Studies and Intercultural Communication Department

Lviv State University of Life Safety

(Lviv, Ukraine) lidaverbitska2017@gmail.com

NATIONAL PROGRAMS FOR THE TRAINING OF CRISIS COMMUNICATION SPECIALISTS IN UKRAINE

The article reveals the theoretical foundations, methodological approaches, and practical aspects of professional training for crisis communication specialists within the civil protection system of Ukraine, taking into account the requirements of modern crisis management and the need to ensure effective informational interaction among state institutions, the media, and the population. It has been established that the training of such specialists should be based on an interdisciplinary approach that integrates knowledge in psychology, public communication, information security, strategic management, and risk studies. The study found that the system of professional education in the field of crisis communication combines a theoretical foundation, regulatory and legal provisions (including the Civil Protection Code of Ukraine, relevant governmental decrees, and state standards), and practical training modules aimed at developing crisis response competencies. Emphasis is placed on the importance of simulation-based training that reproduces real-life emergency scenarios and promotes the development of analytical thinking, communicative precision, and psychological resilience among future specialists. It is highlighted that the formation of communicative culture occupies an essential place within the structure of training. It has been stated that the educational system covers various levels of training, allowing the adaptation of the learning process to the specific professional activities of rescuers and civil protection services. It

has been determined that key competencies of crisis communicators include communicative literacy, media competence, psychological stability, decision-making skills under uncertainty, and the ability to coordinate information flows. It is noted that the integration of European experience and modern digital technologies into the training of such specialists ensures the harmonization of national educational standards with international practices and enhances the effectiveness of governmental crisis response. In conclusion, the development of a system for training crisis communicators is identified as a crucial factor in ensuring social stability, information security, and the resilience of public administration under emergency conditions.

Key words: crisis communication, professional training, communicative competence, crisis response.

Постановка проблеми. Забезпечення ефективної кризової комунікації в умовах підвищеної соціально-технологічної нестабільності передбачає вивчення мовних засобів, що впливають на сприйняття інформації та емоційний стан аудиторії, оскільки від адекватності передачі повідомлень залежить оперативність і правильність реагування населення. У зв'язку з цим важливо розробляти лексико-семантичні та стилістичні моделі повідомлень, здатні мінімізувати паніку та координувати поведінку громадян у надзвичайних ситуаціях. Тому аналіз і вдосконалення комунікативних структур офіційних повідомлень набувають особливої значущості, що підкреслює актуальність дослідження кризової комунікації для підвищення ефективності державних і громадських систем реагування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про активний розвиток теоретико-практичної бази підготовки спеціалістів із кризової комунікації в Україні. Зокрема, Овсяник В. дослідив загальні принципи функціонування кризових комунікацій у державних структурах та окреслив основні напрями їх розвитку (Овсяник, 2018). Натомість Гур'єв С., Іскра Н. та Терент'єва А. проаналізували інформаційну взаємодію під час надзвичайних ситуацій медико-біологічного характеру, зосередивши увагу на потоках інформації та механізмах обміну даними між суб'єктами реагування (Гур'єв, Іскра & Терент'єва, 2020). Крім того, Дзяна Г. та Дзяний Р. розширили дослідження, зосередивши увагу на практичних аспектах управління комунікаціями в умовах криз, включно з організаційними підходами та координацією дій різних служб (Дзяна & Дзяний, 2022). Водночас Неклонський І. представив конкретну модель взаємодії при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, що дозволяє оцінити ефективність взаємодії між спеціалізованими службами та підрозділами цивільного захисту (Неклонський, 2025). Поряд з тим, Барило О. та Потеряйко С. визначили методичні підходи до організації взаємодії у надзвичайних ситуаціях, що забезпечують раціоналізацію процесів координації та підвищення оперативної ефективності (Барило & Потеряйко, 2017).

Метою статті є огляд та розкриття особливостей національних програм підготовки спеціалістів із кризової комунікації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті розвитку системи кризового менеджменту в Україні особливого значення набуває підготовка фахівців із кризової комунікації, здатних ефективно діяти у надзвичайних обставинах, забезпечуючи оперативну взаємодію між органами влади, медіа та громадськістю, а також підтримку психологічної стійкості населення. Згідно з визначенням, наведеним у Державному стандарті соціальної послуги консультування (2015), кризове консультування – це процес надання допомоги особам, які перебувають у стані емоційної, психологічної чи соціальної дестабілізації, з метою підвищення їх стресостійкості, усвідомлення впливу кризової ситуації та формування конструктивних моделей поведінки. У цьому аспекті важливим завданням фахівця є реагування на вже наявну кризу, а також попередження ескалації негативних наслідків шляхом грамотної комунікації, психологічного супроводу та стратегічного планування.

Наприклад, під час кризового консультування у сфері цивільного захисту психологи або кризові комунікатори ДСНС використовують методи активного слухання, короткотривалої підтримувальної терапії, техніки когнітивного переосмислення ситуації. Так фахівець може допомогти людині, що втратила житло внаслідок повені, емоційно прийняти подію й відновити почуття контролю над життям шляхом спільного пошуку ресурсів, тобто соціальної підтримки, державних програм допомоги чи волонтерських ініціатив. Наведений приклад демонструє практичну значущість комунікаційних і психологічних компетентностей у системі кризового реагування.

Як зазначено у Кодексі цивільного захисту України (2012), підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту здійснюються у спеціалізованих закладах освіти, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, відповідального за реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту. Відповідно до цього положення, профе-

сійна підготовка фахівців із кризової комунікації має ґрунтуватися на міждисциплінарному підході, який поєднує знання у сфері психології, публічних комунікацій, інформаційної безпеки та управління кризами.

Важливим аспектом є те, що кризова комунікація у структурі ДСНС охоплює психологічну допомогу населенню й координацію інформаційних потоків між державними структурами, засобами масової інформації та громадськістю. Наприклад, під час масштабних пожеж або техногенних аварій кризовий комунікатор відповідає за достовірне, оперативне та зрозуміле інформування населення про загрози, правила поведінки та дії рятувальників, що зменшує рівень паніки, забезпечує довіру до органів влади та підвищує ефективність заходів цивільного захисту.

З огляду на це, підготовка спеціалістів із кризової комунікації має включати формування таких професійних компетентностей, як: комунікативна грамотність, вміння працювати з медіа, психологічна стійкість, навички управління ризиками, аналітичне мислення. Важливим елементом підготовки є моделювання реальних кризових сценаріїв, у межах яких майбутні фахівці навчаються ухвалювати рішення в умовах дефіциту часу та інформації. Наприклад, під час навчальних тренінгів курсанти ДСНС відпрацьовують алгоритми комунікаційних дій у ситуаціях евакуації населення, техногенних катастроф чи терористичних загроз, що дозволяє формувати готовність до практичної діяльності в екстремальних умовах.

Особливої уваги потребує питання інтеграції європейського досвіду у систему національної підготовки фахівців. У багатьох країнах ЄС навчальні програми кризових комунікаторів містять курси з управління публічною інформацією, кризового медіаменеджменту та етики комунікації. Впровадження цього досвіду в Україні сприятиме підвищенню якості комунікаційної готовності рятувальних служб, забезпечить гармонізацію стандартів підготовки з європейськими практиками та посилить міжнародну взаємодію у сфері кризового реагування.

Крім того, відповідно до Кодексу цивільного захисту України (2012), підвищення рівня теоретичних знань, практичних навичок і професійної майстерності рятувальників, а також інших працівників аварійно-рятувальних служб здійснюється в процесі систематичної професійної підготовки, що проводиться за рахунок робочого часу й організовується керівництвом служби відповідно до її профілю. Зазначене забезпечує безперервність освітнього процесу та дозволяє під-

тримувати належний рівень готовності особового складу до дій у надзвичайних ситуаціях. Водночас це створює умови для формування спеціалізованих компетентностей у сфері кризових комунікацій, що стають важливими у структурі сучасної системи цивільного захисту.

У контексті практичної діяльності ДСНС кризова комунікація розглядається як цілеспрямована взаємодія з населенням, медіа та органами влади в умовах підвищеної соціальної напруги. Зокрема, вона передбачає чітке структурування інформаційних повідомлень, уникнення емоційно забарвлених висловів і забезпечення довіри до офіційних джерел. Прикладом застосування такої комунікації є повідомлення: *«ДСНС інформує: пожежу на об'єкті локалізовано, загрози для населення немає, підрозділи продовжують роботу з ліквідації наслідків»*. Представлений формат висловлення демонструє стандартизований стиль реагування, у якому поєднано чіткість, достовірність і психологічну стабілізацію аудиторії.

З огляду на це, особливу роль відіграє професійна підготовка працівників у межах закладів освіти, що здійснюють навчання за державними освітніми стандартами. Вона проводиться відповідно до робочих навчальних планів і програм, розроблених закладами вищої, професійної (професійно-технічної) освіти, навчально-методичними центрами цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, а також навчальними підрозділами аварійно-рятувальних служб на підставі стандартних програм (Про затвердження Порядку організації та проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб, 2013). Наведений нормативно визначений механізм забезпечує єдність підходів до освітнього процесу, узгодженість між теоретичною базою та практичною підготовкою, а також можливість оперативного оновлення навчального змісту відповідно до нових викликів у сфері кризових комунікацій.

Розвиток системи професійної підготовки фахівців із кризової комунікації передбачає інтеграцію міждисциплінарних освітніх модулів, які охоплюють аспекти психології сприйняття, стратегічного медіаменеджменту, когнітивної лінгвістики та управління ризиками. Наведені вище навчальні блоки дозволяють формувати у майбутніх спеціалістів здатність до моделювання комунікативних стратегій у ситуаціях невизначеності, а також до аналізу суспільних настроїв під час криз. Наприклад, під час навчальних симуляцій курсанти може опрацювати сценарій реагування на витік хімічних речовин, у якому застосовується стан-

дартна формула офіційного повідомлення: *«Проведено оперативні дії щодо усунення джерела загрози, ситуація під контролем, загрози життю населення немає»*.

Крім того, відповідно до Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти для професії «Рятувальник», комунікативні вміння визначено однією з базових компетентностей, без яких неможливе ефективне виконання службових завдань у сфері цивільного захисту (Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти. Професія Рятувальник, 2018). Вказана компетентність охоплює здатність до оперативної, зрозумілої та психологічно виваженої передачі інформації, уміння взаємодіяти з постраждалими, колегами, представниками органів влади та засобами масової інформації. Тому формування комунікативної культури рятувальників виступає важливим елементом їх професійної підготовки, особливо в контексті кризових ситуацій, коли інформація має вирішальне значення для збереження життя та безпеки громадян.

Зміст поняття *«кризова комунікація»* у практиці ДСНС означає координовану систему дій, спрямованих на забезпечення ефективного обміну інформацією між службами реагування, населенням і медіа під час надзвичайних ситуацій. Ця діяльність ґрунтується на принципах своєчасності, достовірності та доступності повідомлень. Наприклад, у повідомленні: *«ДСНС інформує: загрози для населення немає, проводиться локалізація вибухонебезпечного предмета»* реалізовано структурно-логічний формат кризового реагування, у якому простежується чіткість, відсутність панічних формулювань і забезпечення емоційної стабільності адресата. Наведений приклад демонструє, як професійна комунікація сприяє зниженню рівня суспільної тривоги, що є важливим результатом компетентної діяльності фахівця з кризової комунікації.

З огляду на зазначене, Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях (2013) визначає, що програми підготовки працівників до дій у кризових умовах розробляються і затверджуються підприємствами, установами, організаціями на підставі стандартних програм і методичних вказівок, підготовлених ДСНС, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування. Наведена структура нормативного регулювання створює єдиний організаційно-методичний простір, у рамках якого забезпечується послідовність підготовки кадрів цивільного захисту, у тому числі спеціалістів, залучених до кризових комунікацій.

У межах реалізації цих програм практикується створення тренінгових модулів і симуляційних

занять, що моделюють типові сценарії кризових подій (від природних катастроф до техногенних аварій). Наприклад, під час навчань рятувальники опрацьовують стандартні форми реагування, зокрема: *«Зберігайте спокій. ДСНС контролює ситуацію. Дотримуйтесь інструкцій щодо евакуації»*. Наведене висловлювання є прикладом комунікативного акту та водночас інструменту управління громадською поведінкою, що потребує психологічної точності й етичної виваженості. Саме тому професійна підготовка в цій сфері має поєднувати теоретичні знання з практичними навичками застосування мовних стратегій у ситуаціях невизначеності.

Важливо підкреслити, що сучасна підготовка спеціалістів із кризової комунікації в системі цивільного захисту передбачає інтеграцію між-дисциплінарних компонентів. Зокрема, освітні програми мають включати елементи психології масових комунікацій, стратегічного менеджменту інформації, етики комунікації, кризового лідерства та цифрової грамотності. Це зумовлено необхідністю забезпечення фахівцями комплексного підходу до інформаційного реагування.

Узагальнюючи, зазначимо, що ефективна кризова комунікація у сфері цивільного захисту передбачає залучення не лише професійних рятувальників, а й працівників підприємств, установ та організацій, які виступають посередниками між службами реагування й населенням. Саме тому програми підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях розробляють з урахуванням різного рівня їх відповідальності та залученості до процесів комунікації в кризових умовах. З огляду на це, система підготовки структурована за кількома напрямками, що охоплюють як загальні засади кризової взаємодії, так і спеціалізовані навички реагування. Зокрема, розрізняють програми загальної, спеціальної, додаткової, пожежно-технічної та прискореної підготовки працівників (Про затвердження Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях: ДСНС України, 2014).

Передусім програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій передбачають вивчення основ цивільного захисту, структури планів реагування на надзвичайні ситуації, порядку дій у разі загрози чи виникнення небезпеки, а також засвоєння навичок надання першої домедичної допомоги та користування засобами індивідуального і колективного захисту. Це забезпечує формування базової комунікативної та інформаційної готовності до кризових обста-

вин. Зміст зазначеної підготовки має виразне комунікаційне спрямування, оскільки ефективне реагування передбачає виконання інструкцій, а також уміння точно, стисло та своєчасно передавати інформацію. Як приклад, стандартною комунікацією кризового реагування є повідомлення: *«Увага! Зберігайте спокій. Дотримуйтеся вказівок відповідальних осіб»*, що демонструє необхідність чіткого мовного оформлення у кризовій комунікації.

Водночас спеціальна підготовка працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, зорієнтована на засвоєння практичних навичок роботи з технікою, приладами, засобами індивідуального захисту, а також на вивчення порядку підготовки служб і виконання рятувальних робіт. Ця категорія навчання передбачає розвиток умінь оперативної взаємодії та координації дій у стресових умовах. У контексті кризової комунікації така підготовка має також формувати компетентність у швидкому ухваленні рішень та забезпеченні інформаційної злагодженості між підрозділами. Наприклад, у процесі навчань застосовують такі стандартні комунікаційні фрази, як: *«Підрозділ А – підтверджую прийом. Виконую завдання згідно з планом»*, що свідчить про високий рівень стандартизації комунікативних процедур.

Особливу роль відіграє додаткова підготовка з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки, яка спрямована на поглиблення знань щодо джерел потенційної небезпеки та механізмів її запобігання. Вона охоплює розгляд чинників ризику, властивостей небезпечних речовин, особливостей їх зберігання та транспортування. У цьому контексті важливим є формування у майбутніх фахівців здатності до кризового інформування, тобто вміння оперативно передавати точні й достовірні дані про техногенні загрози. Як приклад, у тренінгових сценаріях ДСНС використовується фраза: *«Загроза витоку аміаку підтверджена. Повідомлено керівництво об'єкта. Розпочато евакуацію»*, що демонструє практичну інтеграцію комунікативних алгоритмів у процес реагування.

Додатковий акцент у системі професійної підготовки робиться на програмах пожежно-технічного мінімуму, які формують знання про правила пожежної безпеки, особливості запобігання займанням, методи гасіння пожеж і дії персоналу в умовах виникнення вогнища горіння. Цей напрям підготовки також має виразний комунікаційний вимір, оскільки під час пожежно-рятувальних робіт особливо важливо забезпечити точність і

синхронність повідомлень. Наприклад, така комунікація, як: *«Осередок ліквідовано. Перевірка приміщення триває»* – ілюструє необхідність коротких, однозначних висловлювань без емоційного забарвлення, що є сутністю професійного кризового спілкування.

Важливою складовою освітньої системи є також прискорена підготовка працівників до дій в особливий період, що здійснюється у підприємствах, установах і організаціях, які продовжують функціонувати у воєнний час. Зміст цієї підготовки включає навчання засобам захисту від наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених використанням засобів ураження. У цьому контексті формуються компетентності щодо кризової комунікації в умовах підвищеної загрози, зокрема підготовка до передачі сигналів попередження, забезпечення психологічної стійкості колективу та підтримання інформаційного контролю. Стандартним прикладом є команда: *«Повітряна тривога! Укриття – за планом евакуації. Залишайтеся на зв'язку»*, що висвітлює стандартизований стиль офіційного кризового повідомлення.

Водночас відповідно до Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 року № 223 (Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня, 2018), у системі цивільного захисту функціонують спеціалізовані служби, що належать до складу сил цивільного захисту. Їх створено для проведення спеціальних робіт і заходів, які потребують залучення фахівців визначених спеціальностей, а також техніки й майна спеціального призначення. Одним із пріоритетних завдань таких служб визначено організацію та проведення навчання за програмою спеціальної підготовки фахівців певного профілю, які входять до складу відповідних спеціалізованих формувань.

У межах цієї системи особливого значення набуває підготовка спеціалістів із кризової комунікації, які забезпечують інформаційну взаємодію між державними структурами, органами місцевого самоврядування, населенням і засобами масової інформації в умовах загрози або виникнення надзвичайної ситуації. Зазначена підготовка передбачає формування навичок точного, виваженого й етичного інформування громадськості, що сприяє стабілізації суспільних настроїв і підтриманню довіри до органів державної влади.

Крім того, професійну підготовку фахівців забезпечують сертифікатні програми підвищення кваліфікації, зокрема Типова короткострокова програма для державних службовців і посадових

осіб місцевого самоврядування «Запобігання та реагування на виникнення загроз, кризових ситуацій і подолання їх наслідків» (2025). Вона спрямована на розвиток аналітичних, управлінських і комунікаційних умінь, необхідних для скоординованого реагування на кризові обставини в межах системи державного управління.

У структурі професійної підготовки особливу роль відіграє також загальна професійна (сертифікатна) програма «Державне управління в умовах кризових ситуацій» (2025), що включає кілька модулів, серед яких є модуль 6 «Комунікація у кризових ситуаціях». У межах цього модуля передбачено вивчення тем: «Інформаційна політика держави під час криз. Особливості взаємодії із засобами масової інформації» та «Управління громадською думкою в умовах кризи. Використання соціальних мереж та цифрових платформ у кризових комунікаціях». Ці теми забезпечують системне формування знань щодо механізмів

інформування населення, організації міжвідомчої співпраці та застосування цифрових технологій у кризових умовах.

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можемо зазначити, що ефективна підготовка фахівців із кризової комунікації є важливим чинником функціонування системи цивільного захисту України. Зазначена підготовка має базуватися на міждисциплінарному підході, що поєднує знання з психології, комунікації, управління ризиками та кризового менеджменту. Важливе значення мають нормативне регулювання, практичне моделювання кризових ситуацій і впровадження європейських освітніх стандартів, які забезпечують формування професійних і комунікативних компетентностей. У підсумку якісна підготовка кризових комунікаторів сприяє стабілізації суспільних настроїв, зміцненню довіри до органів влади та підвищенню ефективності реагування на надзвичайні ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барило О. Г., Потеряйко С. П. Визначення раціонального методу організації взаємодії у надзвичайних ситуаціях. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2017. № 1. С. 305-313.
2. Гур'єв С. О., Іскра Н. І., Терент'єва А.В. Інформаційна взаємодія в умовах надзвичайних ситуацій медико-біологічного характеру. Науковий вісник: Державне управління: наук. журн. 2020. № 4(6). С. 68-92.
3. Державне управління в умовах кризових ситуацій. Загальна професійна (сертифікатна) програма: Наказ НАДС від 31 січня 2025 року № 14-25. URL: https://pdp.nacs.gov.ua/courses/derzhavne-upravlinnia-v-umovakh-kryzovykh-sytuatsii-133?course_enrollment_id=13928
4. Дзяна Г. О., Дзяний Р. Б. Управління комунікаціями в умовах криз. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. № 2. С. 13-21.
5. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
6. Неклонський І. Модель взаємодії при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки: V Міжнародна наукова конференція (15-16 квітня 2025 року). Т.: ФОП Паляниця В. А., 2025. С. 118-120.
7. Овсяник В. М. Кризові комунікації в умовах надзвичайних ситуацій. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2018. № 2. С. 105-111.
8. Програма спеціальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту. URL: <https://nmc.dsns.gov.ua/upload/3/6/6/7/1/programa-specialnoyi-pidgotovki-2024.pdf>
9. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги консультування: Мінсоцполітики України; Наказ, Стандарт, Форма [...] від 02.07.2015 № 678. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15#Text>
10. Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня: Постанова Кабінету Міністрів України; План, Перелік від 14.03.2018 № 223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2018-%D0%BF#Text>
11. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 26.06.2013 № 444. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/444-2013-%D0%BF#Text>
12. Про затвердження Порядку організації та проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 02.10.2013 № 729. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/729-2013-%D0%BF#n9>
13. Про затвердження Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях: ДСНС України; Наказ, Програма від 06.06.2014 № 310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0310388-14#Text>
14. Про затвердження типової загальної короткострокової програми підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування «Запобігання та реагування на виникнення загроз, кризових ситуацій і подолання їх наслідків»: Наказ НАДС від 22 травня 2025 р. № 69-25. URL: <https://nads.gov.ua/npas/prozatverdzhennia-typovoi-zahalnoi-kortkostrokovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-derzhavnykh-sluzhbovtiv-ta-posadovykh-osib-mistsevoho-samovriaduvannia-zapobihannia-ta-reahuvannia->

15. Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти. Професія Рятувальник: Наказ Міністерства освіти і науки України від 06 липня 2018 р. № 732. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-profesijnoyi-profesijno-tehnichnoyi-osviti-z-robitnichoyi-profesiyi-ryatuvalnik>

REFERENCES

1. Barylo O. H., Poteriaiko S. P. (2017) Vyznachennia ratsionalnogo metodu orhanizatsii vzaiemodii u nadzvychaynykh sytuatsiiakh [Definition of the Rational Method of Organizing Interaction in Emergency Situations]. Visnyk Natsionalnogo universytetu tsyvilnogo zakhystu Ukrainy, 1, 305-313. [in Ukrainian].
2. Hur'iev S. O., Iskra N. I., Terent'ieva A. V. (2020) Informatsiina vzaiemodiiia v umovakh nadzvychainykh sytuatsii medyko-biolohichnogo kharakteru [Information Interaction in Medical-Biological Emergencies]. Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia, 4(6), 68-92. [in Ukrainian].
3. Derzhavne upravlinnia v umovakh kryzovykh sytuatsii. Zahalna profesiina (sertifikatna) prohrama [Public Administration in Crisis Conditions. General Professional (Certificate) Program]. NAKS Order dated 31 January 2025 № 14-25. URL: https://pdp.nacs.gov.ua/courses/derzhavne-upravlinnia-v-umovakh-kryzovykh-sytuatsii-133?course_enrollment_id=13928 [in Ukrainian].
4. Dziana H. O., Dzianyi R. B. (2022) Upravlinnia komunikatsiiamy v umovakh kryz [Communication Management in Crisis Conditions]. Dniprovskiy naukoviy chasopys publichnogo upravlinnia, psykholohii, prava – Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law, 2, 13-21. [in Ukrainian].
5. Kodeks tsyvilnogo zakhystu Ukrainy [Civil Protection Code of Ukraine]. 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> [in Ukrainian].
6. Neklonskyi I. (2025) Model vzaiemodii pry likvidatsii naslidkiv nadzvychainykh sytuatsii [Interaction Model in Emergency Response]. Voienni konflikty ta tekhnohennni katastrofy: istorychni ta psykholohichni naslidky V Mizhnarodna naukova konferentsiia (15-16 April 2025), 118-120. [in Ukrainian].
7. Ovsianyk V. M. (2018) Kryzovi komunikatsii v umovakh nadzvychainykh sytuatsii [Crisis Communication in Emergency Situations]. Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy, 2, 105-111. [in Ukrainian].
8. Prohrama spetsial'noi pidgotovky pratsivnykiv pidpriemstv, ustanov ta orhanizatsii shcho vkhodiat' do skladu spetsializovanykh sluzhb i formuvan' tsyvilnogo zakhystu [Special Training Program for Employees of Enterprises, Institutions and Organizations that are part of Specialized Civil Protection Services]. URL: <https://nmc.dsns.gov.ua/upload/3/6/6/7/1/programa-specialnoyi-pidgotovki-2024.pdf> [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu sotsialnoi posluhy konsul'tuvannia: Minsotspolityky Ukrainy; Nakaz, Standart, Forma [...] vid 02.07.2015 № 678 [On Approval of the State Standard of Social Consulting Service: Ministry of Social Policy of Ukraine; Order, Standard, Form [...] dated 02.07.2015 № 678]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15#Text> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Planu rehuiuvannia na nadzvychaini sytuatsii derzhavnogo rivnia: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy; Plan, Perelik vid 14.03.2018 № 223 [On Approval of the National Emergency Response Plan: Cabinet of Ministers of Ukraine; Plan, List dated 14.03.2018 № 223]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia navchannia naseleння diyam u nadzvychainykh sytuatsiiakh: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy; Poriadok vid 26.06.2013 № 444 [On Approval of the Procedure for Training Population Actions in Emergencies: Cabinet of Ministers of Ukraine; Procedure dated 26.06.2013 № 444]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/444-2013-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii ta provedennia profesiinoi pidgotovky, pidvyshchennia kvalifikatsii osnovnykh pratsivnykiv profesiinykh avariino-riatuvalnykh sluzhb: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy; Poriadok vid 02.10.2013 № 729 [On Approval of the Procedure for Organization and Implementation of Professional Training and Qualification Improvement of Key Employees of Professional Emergency-Rescue Services: Cabinet of Ministers of Ukraine; Procedure dated 02.10.2013 № 729]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/729-2013-%D0%BF#n9> [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia Prohramy zahalnoi pidgotovky pratsivnykiv pidpriemstv, ustanov ta orhanizatsii do dii u nadzvychainykh sytuatsiiakh: DSNS Ukrainy; Nakaz, Prohrama vid 06.06.2014 № 310 [On Approval of the Program of General Training of Employees of Enterprises, Institutions and Organizations for Actions in Emergencies: State Emergency Service of Ukraine; Order, Program dated 06.06.2014 № 310]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0310388-14#Text> [in Ukrainian].
14. Pro zatverdzhennia typovoi zahalnoi korotkostrokovoi prohramy pidvyshchennia kvalifikatsii derzhavnykh sluzhbovtiv ta posadovykh osib mistsevoho samovriaduvannia «Zapobihannia ta rehuiuvannia na vynyknnia zahroz, kryzovykh sytuatsii i podolannia yikh naslidkiv»: Nakaz NADS vid 22 travnia 2025 r. № 69-25 [On Approval of the Typical General Short-Term Program of Qualification Improvement of Civil Servants and Local Government Officials "Prevention and Response to Threats, Crisis Situations and Their Consequences": NACS Order dated 22 May 2025 № 69-25]. URL: <https://nads.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-typovoi-zahalnoi-korotkostrokovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-derzhavnykh-sluzhbovtiv-ta-posadovykh-osib-mistsevoho-samovriaduvannia-zapobihannia-ta-rehuvannia-> [in Ukrainian].
15. Standart profesiinoi (profesiino-tehnichnoi) osvity. Profesiia Riatuvальnik: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 06 lypnia 2018 r. № 732 [Professional (Vocational-Technical) Education Standard. Profession: Rescuer: Order of Ministry of Education and Science of Ukraine dated 06 July 2018 № 732]. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-profesijnoyi-profesijno-tehnichnoyi-osviti-z-robitnichoyi-profesiyi-ryatuvalnik> [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025